

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Περὶ μουσικῆς.

Τῇ παρελθόντη Κυριακῇ, 12 ἵσταμένου, ἐτελέσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ παρ' ἡμῖν περὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολουμένου Ἑλληνικοῦ Συλλόγου Ἐρμοῦ. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ὁ διαπρεπῆς καθηγητὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ κ. Ἀνδρέας Σπαθάρης ἔξερνωνται τὸν εἶτην περισπουδαστὸν πανηγυρικόν, χάριν καὶ βρύσιον ἀποπνέοντα.

Ίδου ὁ λόγος :

Φιλόμουσος δύκαγυροις !

«Τὴν δύμοφωνον ταύτην εὐχήν τοῦ Συλλόγου διαβιβάζοντες ὑμῖν, εὐελπιστοῦμεν ὅτι προθύμως θέλετε ἀποδεχθῆντες διπάς διὰ τοῦ λόγου ὑμῶν ἐξάροτε ἔτι μᾶλλον τὸ γόντρον τῆς τελετῆς». . .

Ταῦτα ἔγραφεν ἄρτι πρός με τὸ μουσοφίλητον τοῦτο σύστημα, καλοῦν με εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην πανήγυριν, τὴν βρίσουσαν θελγήτρουν καὶ γούτρουν ὑπὲρ μέτρον· διπλόσουν δὲ καὶ διπρωτώμην ἐγώ, πλλικός τις εἰμὶ καὶ πᾶς ἀρκέσω πρός ἔξαρσιν τοσούτου βρίσους; ἢ ἀγγοοῦσιν οἱ πρός ἐμὲ συγκαταβαίνοντες διτὶ οὐ πρὸ μικροῦ τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας οἰκεῖόν μοι ποτὲ τοῦτο βῆμα ἀφαιρεθεῖς, μετέωρος ὑψίσταμαι ἐν λόγοις τὸ τοῦ Ἀνταίου πάθημα, καὶ ὑπερόροις καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀστεος διαβιῶν, ὥσπερ οἱ πάλαι Τριβαλλοὶ καὶ Ἰλυροὶ, ἀμονοίας καὶ ἀπειροκαλίας ἐμπλεως τυγχάνων; Ἄλλ' ἡ φύσις, ἡ πονηρὰ καὶ δυσμετάβλητος, παρεκίνει καὶ προέτρεψε· καὶ μονονούκις εἰς διπλοῦν ἀνθρωπὸν μετεβαλόμην, ἐν ἀλληλομαχίᾳ ἐντὸν σφαγιάζοντα· διὸ καθ' ὑπονοῦς καὶ καθ' ὑπὸ πολλὰ πρός ἐμαυτὸν ἀνακυκλίσας, ἔρμαιον τέλος τοῦ πεφιλημένου τούτου Ἐρμοῦ ἐγενόμην — καὶ παρωχημένης νεότητος καὶ ἀνθρόπητος νοῦ μελέτας καὶ γνώμας ἐκ ἀνθαργίας· διασείδας καὶ ἐκ διασπορᾶς περισυναγαγών, πάρειμι ἵνα, πρός ἀνδρας ἔρκτας καὶ πράττοντας τὰς αὐτῶν πράξεις ἔρμηνεύσας, καὶ τὸ φωτὸς πλίου φαεινότερον, «ὅτι ἀξιοὶ οὗτοι στεφάνῳ δάφνης στεφανωθῆναι» ἐν οὐ δέοντι καὶ ἀνάγκης ἀνευ τοῦ παραστᾶσας καὶ συγκομιδώ — δεῖλαιος ἐγώ σκιῶν καὶ θεωριῶν διώκτης — τὸν δίκαιον τῆς εἰρωνείας αὐτῶν γέλωτα, ὡς τῆς ἐμῆς μωρίας τίμημα. Ἄλλ' οὐδὲν ὑπὲρ αἰδαν! διὸ εὔχομαι τῇ εὐμενεῖ Μόύσῃ, ὡς πολλοῖς εἰς τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας αὐτοῦ, κατὰ μῆθον χαρίεντα, ὃ τὸ ἔμβλημα τῆς ἐλεεινῆς μορφῆς φέρων φασματώδης καὶ εἰδωλόμορφος ἐκεῖνος μακητῆς, ἵνα παραστᾶσα μοι κατὰ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀποτέλεσῃ τεχνέντως ἀπ' ἐμοῦ τὰ πικρὰ τῆς χλεύης βέλη, διὰ νηδύμου ὑπονου τὰ τῆς ἀνίας νέφην παρ' ὑμῖν διασκεδάζουσα.

Ἡ πάντας ἡμᾶς ἐνταῦθα συναγείρασα μουσικὴν ἐστὶ τέχνη διὰ ὑψηλῶν καὶ τρόπων καὶ συμφωνῶν τὴν ψυχὴν συγκινοῦσα, καὶ ποικίλα πάθη ἐν αὐτῇ διεγείρουσα· ἔλκει δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τῶν χαριτοφύων θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης, ἀφ' ὧν κατὰ τοὺς ὑμετέρους προγόνους ἀπέρρεες πᾶν διὰ τῆς ἀνθρωπίνης λαλιᾶς καὶ φωνῆς διεξαγόμενον καλλιτέχνημα, εἴτε

μέλος, εἴτε ποίημα, εἴτε φυτόρευμα· διὸ ὁ θεῖος Πλάτων ἀντιπαρατίθοσιν εἰς τὴν μουσικὴν, ὡς τέχνην ἐν χρόνῳ, τὴν γυμναστικὴν ὡς τέχνην ἐν χώρῳ, καὶ ἐν μουσικοῖς ἀγῶσιν ἀδιακρίτως οἱ ἀρχαῖοι πγωνίζοντο εἰς μελοποιίαν, ποίησιν καὶ φυτορικήν. Ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀπεδόθη τὸ ὄνομα τῆς μουσικῆς εἰς μόνην τὴν τέχνην, τὴν διὰ μέλους καὶ συμφωνίας τὸν ψυχικὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον ζωογονοῦσαν καὶ εὐαρέστως συγκινοῦσαν.

Πρὸς σαφῆ κατάληψιν τῆς οὐσίας καὶ τοῦ χαρακτηρίζοντος τὴν τέχνην ταύτην ὑποκειμένου δέοντα εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀναδράμωμεν, πτοι εἰς τὴν φύσιν, καθόσον καὶ ἡ μουσικὴ, ὡς σύμπας ὁ βίος καὶ σύμπαδα ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπὶ γῆς ἀνθρώπου, ἀρχὴν ἔχει τὴν κοινὴν μπτέοα φύσιν, πτοις, καθά μοι δοκεῖ, ἀφανῶς καὶ στενῶς ἀλλ' ἀμέσως τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, τὴν καρδίαν, ὡς λέγομεν, μετά τῆς ἀκοῆς συνέδεσε· διότι πᾶσα ἡμετέρα ψυχικὴ διάθεσις ἐκδηλοῦται δι' ἴδιων, ἀρμοζόντων αὐτῇ φθόγγων καὶ τόνων, οἵτινες ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀκροατῶν τὴν αὐτὴν διεγέρουσιν ἀκριβῶς διάθεσιν, ἀνευ της οὐσιωδῶς ἀλλον καὶ ἀσώματον τέχνην, καὶ τακτέον αὐτὴν ἐν τῷ τοιούτῳ πνεύματι ὑπὲρ τὴν ποίησιν, πτοις ὅμοιας γένεν διαγράφει θυμικὰς διαθέσεις, πλὴν ἀλλὰ τῷ νῷ ἀντιληπτάς· ἐνῷ ἡ μουσικὴ ἀνεργήνευτα πάθη, προαισθήσεις καὶ οἰωνισμούς, ἐλπίδας ἀργίστους καὶ ὀττείας καὶ δείματα διεγέρουσα, οἷονεὶ παγκόσμιον κατέστη Ἱερόγλυφα, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ τῶν ἀδελφῶν τεχνῶν ἐπεκράτησε· τούτου ἐνεκεν ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολυναιγέτου καὶ πολυτιμότου ζωγραφικῆς, τῆς δρατὰ καὶ μονονούν ψύλαφητὰ ὄντα ἐκτυπούσης καὶ διὰ τοῦ εὐθυοῦς αὐτῶν συνδυασμοῦ τὴν διέγερσιν τῆς ιδέας ἡ τοῦ πάθους κατορθούσης παρὰ τῷ θεατῇ, ἐάν οὕτος διατελῇ εἰς ὑψός ἀναπτύξεως ἵσον πρός τὸ τοῦ γράψαντος τεχνίτου· ἐνῷ ἡ μουσικὴ εἰς πάντα δρᾶ ἀκροατήν, ἔστω καὶ κατ' ἀνίσον βαθμὸν, εἴτε ἀγροῦκον καὶ ἀμούσον, εἴτε μουσιστραφῆ καὶ ἀστεῖον, καὶ συγκρίνεται κατὰ τὴν γενικότητα τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς μᾶλλον πρός τὸν ἀρχιτεκτονικὸν, εἰς πάντα ἐν ἀνίσῳ μέτρῳ διὰ τῶν ἔργων αὐτῆς ἐπιβαλλούμενην. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν τὰ δρια, ἐν οἷς ιδχεῖται τὸ κῦρος τῶν μουσικῶν ἔργων, καὶ τὸ πρός τι δέοντα ἵνα ταῦτα ἀποβλέπωσι καὶ τείνωσιν, ἵνα μὴ ἀπολέσωσι τὴν ιδιότητα αὐτῶν ὡς τοιαῦτα.

Ἡ μουσικὴ λοιπὸν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ καλαὶ τέχναι, στηρίζεται ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, ἀλλὰ συνδέεται ὑπὲρ πᾶσαν ἀλλην τέχνην πρός τὸν ἐνδόμυχον ψυχικὸν ἀνθρωπὸν καὶ συνυψάεται μετά τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἐξ ἡς προθανῶς προπλήθε καὶ πρός ἡν ὡς δρᾶσις ἀποβλέπει· ἀποτελεῖ ἀρχα τὴν κυρίαν καλὴν τέχνην καὶ κατέχει τὸ κέντρον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπτά καλουμένων ἐλευθέρων τεχνῶν, ὡς προσφυῶς οἱ ἀρχαῖοι αὐτὴν ἔξεικόντων καὶ ὡς οἱ νεώτεροι βαθυπόδον αὐτὴν ἔξεικόντων. Ἄλλ' εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ἀρμόζει οὐ μόνον τὸ φανερούμενον ὡς προϊόν τῆς δημιουργοῦ αὐτοῦ δυνάμεως, ἀφορώσης πρὸς

σκοπὸν ὁρίσμένον, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων τὸ πληροῦν τὰς καλλιτεχνικὰς ἀξιώσεις τοῦ νοῦ· διὸ μᾶλλον ἐλεύθερα καὶ μᾶλλον καλὰ εἰδὶ τὰ ἔργα ἑκείνων τῶν τεχνῶν, δι' ὃν οὐδεὶς δευτερεύων σκοπὸς τοῦ βίου ἐπιδιώκεται· ὅστε, ἐάν ἔξαιρέσθω μεν τὸν ποίον, τὸν ἐξ ἴδιοφυοῦς καὶ ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ πνεύματος πνγάζουσαν καὶ εἰς τὸν νοῦν ἀμέσως ἀφορῶσαν, ὑπολειπονται ἐν τῷ κύκλῳ τῶν κυρίων ἐλευθέρων καὶ καλῶν τεχνῶν μόναι ἡ μουσικὴ διὰ τὴν ἀκοὴν καὶ ἡ πήθοποιία διὰ τὴν ὄρασιν, διότι πᾶσαι αἱ λοιπαὶ, οἷον ζωγραφική, δρυγοθετική, ἀρχιτεκτονικὴ κλπ. εἰσὶ κατὰ φύσιν καὶ σκοπὸν πολλαπλαῖ καὶ ἀνάμικτοι καὶ ἐπομένως ὑποδεέστεραι τὸ εἶδος ἀλλὰ καὶ ἡ πήθοποια δεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ἐκτὸς ἡμῶν κειμένης, ὅστε προτερεῖ καὶ ταύτης ἡ μουσικὴ, ἡ ἀπὸ μόνου τοῦ ἑστατικοῦ κόσμου τὴν ὑπὸν αὐτῆς ἀρυνθεῖν. Ἐστιν ἄρα αὕτη, ὡς ἔλεγον, καθαρῶς τηνευματικὴ τέχνη, ὅστε καὶ αἱ μᾶλλον αἰσθηταὶ τῶν ἐκδηλωσεων αὐτῆς σκοποῦσι τὸ σύνολον τοῦ πνεύματος βίου τοῦ ἀνθρώπου.

Διὰ ταῦτα ἡ μουσικὴ ἔξηρται ἐντελῶς καὶ συμμέτρως ἐκ μόνων τῶν τριῶν στοιχείων, τῶν παρεχόντων ὑπαρξίαν εἰς τὸ καλὸν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐκδηλούντων τὴν ἐν τῷ παντὶ ὑψησταμένην τάξιν, δηλαδὴ ἐκ τοῦ μέλους, ἐκ τῆς συμφωνίας καὶ ἐκ τοῦ όυθμοῦ. Ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὑψησταται ποικιλία, ἢν διακρίνει μὲν τὸ οὖς καὶ ἡ ἐν ἡμῖν αἰσθησίς, ἀλλ' ὡς ἔν τι ἀδιάσπαστον καὶ ἀδιαιρέτον, ὡς εἰ ὑπέβαλλεν ἐν τῇ μουσικῇ ἡ φύσις ἔαυτὴν εἰς τὸν τεχνικὸν νόμον τῆς ἐν ὥραιᾳ ποικιλίᾳ ἐνόπτητος. Καίτοι δὲ οὐχὶ ὁ νοῦς, ὁ ἐν τούτοις συγκρίνων καὶ ἀριθμῶν καὶ ὁ τὰ ποικίλα διὰ τῆς διακρίσεως τῶν πρὸς ἀλληλα σχεδεων συνενδῶν καὶ συνδέων, ἀλλ' ὅλως ἰδιότροπος — ἐκ τῶν μυχίων τῆς ψυχῆς πρὸς μουσικὴν ἀντιληφτὸν ἀναβλύζουσα — δύναμις, ἀγάλλεται ὅμως καὶ ἐντουφῇ τὸ πνεύμα ἐν τῇ τοιαντῃ ἀντιληφτεῖ τῆς τέχνης ἐντελῶς, ἀτε προσερχομένου τοῦ νοῦ πρὸς ἀπόδειξιν ὅμοιοτήτων καὶ ἀριθμοτικῶν σχέσεων πράγματι ὑψησταμένων, ἀκριβέστατα συμφώνων πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐνδομέρου αἰσθήσεως σύνδεσιν, καὶ σαφῶς δηλούντων ὅτι ὁ τῆς μουσικῆς οὐσιώδης χαρακτήρ ἐστιν ὁ διὰ συμπάσης τῆς φύσεως διήκον, καὶ αὕτη ἰδιόρρυθμος ἀποκάλυψις τῆς γενικῆς τοῦ κόσμου τάξεως. Ἐκ τούτων καθίσταται ἀναμφιδόλως καταληπτὸν τὸ ὑψός τῆς ἐν τῇ μουσικῇ ἐννοίας καὶ τοῦ προσθρισμοῦ αὐτῆς.

Ως οἱ πολλοὶ γνωματεύουσιν, ἡ μουσικὴ βαθυπόδον ἐκ τῆς μιμήσεως ἐπίγασθεν. Οἱ πρῶτοι δηλαδὴ ἀνθρώποι μιμούμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς φωνὰς καὶ τοὺς φθόγγους τῶν ζώων, οἷον τῶν πτηνῶν τὸ κελάδημα ἡ καὶ ἐτέρους πήχους, οἷον διεγείρουσιν ἐνιότε οἱ ἀνεμοι μεταξὺ τῶν κλάδων, ἐπρόφερον κατ' ὀλίγον φθόγγους μουσικούς, ἀφ' ὃν βραδύτερον ἀνεπτύχθη τὸ ἄσμα. Ἀλλ' οὐχ οὔτως ταῦτα ἔχουσιν. Ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς μήμησιν ἐμφυτος δρυπὴ ἀναμφιδόλως καὶ κατὰ τοῦτο οὐ καθηπύδησεν· ἀλλ' οὐκ ἐγένετο οὐδὲ ἡ μόρνη, οὐδὲ ἡ οὐσιώδης ἀφορμή, δι' ἣν οὔτος βαθυπόδον ἐξ ἑαυτοῦ σύστημα τέλειον φθόγγων μουσικῶν ἀριθμένος ἐπεχειρούσε τὸν δι' αὐτῶν ἐκδηλωσιν τῶν ἐνδομέρων παθῶν τῆς ιδίας ψυχῆς. Ὁρθότερον τὸ διαταθῆναι ὅτι ἡ μουσικὴ οὐκ ἔστιν

ἐφεύρομα, ἀλλ' ὅτι αὕτη μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ βεβαιῶς ἐν αὐτῷ καὶ οὐχὶ δι' αὐτοῦ συνέστη· καὶ ιδοὺ ἡ τούτου ἀπόδειξις. Ἐμφυτος ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς ὃ δρυπὴ τῆς γλώσσης πρὸς τὸν ὄμοιονς ἀνακοινώσεως τῶν καταστάσεων τῆς ιδίας ψυχῆς· ἡ δὲ τοῦ δημιουργοῦ σοφία καὶ παντοδυναμία τὴν ὄρμῶν ταύτην ἐνοφθαλμίζουσα, καὶ τὸ φωνητικὸν ὅργανον ἐπιτίδειον πρὸς τὰς παντοίας τροπὰς τῆς γλώσσης κατασκευάσασα, κατέθηκεν ἡδη τὸ πρώτιστον καὶ οὐσιώδες τῆς μουσικῆς θεμέλιον, διότι εὐθὺς μετὰ τῆς συναρθρώσεως τῶν λέξεων προσκύπτει ἡ τῆς φωνῆς ποικιλὴ μεταβολὴ, ἣς τὴν τελειωσιν, ἄνευ ἑτέρας εἰσηγήσεως, αὐθορμήτως ὁ ἀνθρώπος ἐπιδιώκει. Πᾶσα ἀγρία γλώσσα ἀπαρτίζει ἡδη ἀκατέργαστον τῆς μουσικῆς σκελετόν· κέκτηται ἄρα πᾶσα ἀγρίων φύλη, ἀτε δη μὴ στερούμενη γλώσσης, ιδίαν μουσικήν, ὡς τηλείστους ἐκφωνοῦσα φθόγγους, προσαρμόζοντας ἐν τῷ προφέρεσθαι εἰς ιδέας, ἃς συνοδεύουσι μύχια συναισθήματα καὶ πάθη σφοδρά· ἀνευρίσκομεν δ' ἔτι καὶ εἰς τὴν μᾶλλον ἀνήμερον κατάστασιν ἀνατρέχοντες φωνητικὰ συνθήματα δυσμῆπτα, οἷον διὰ τῆς γλώσσης κλωγμούς, διὰ τῶν κειλέων ποππυθμούς καὶ συριγμούς, οὐ μόνον πρὸς προσφωνικὸν ἐμφασιν χρησιμεύοντα, ἀλλ' ὡς ὑψηστάμεναι ἐναρθροὶ φωναι εἰς τὴν ὑπὸ τῆς γλώσσης καὶ εἰς τὴν μουσικὴν παράστασιν ἀνήκοντα. Καὶ παράδειγμα ἔστωσαν οἱ Ἐσκιμώοι, ὁ μᾶλλον ἀγροτικὸς καὶ ἀπολιτευτος τῆς Εὐρώπης λαός, οἱ οὐ μόνον γλώσσαν ἔχοντες ἀλλὰ καὶ μουσικήν, ἣς τὰ ἄσματα, καίπερ ἐν ἐνὶ πενταχόρδῳ μόλις κινούμενα, λίαν ποικίλα διεπλάσθησαν ἔνεκα τῶν ἀθελῶν καὶ κατὰ φύσιν κλαγγῶν, αἴτινες συνοδεύουσι τοὺς φθόγγους αὐτῶν. Ἐάν δὲ αἱ πρῶται τῆς μουσικῆς βάσεις ἀνίκανεν εἰς τὸν ἀνθρώπον, πολὺ μᾶλλον ἀνήκει αὕτη, ὡς τέχνη θεωρουμένη, ιδίως εἰς αὐτόν. Ἡ παρὰ τοῖς ζώοις παρατηρουμένη πρὸς μουσικὰ συνθήματα εὐπάθεια ἀναλογεῖ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀκοῆς αὐτῶν, εἰς ἣν δὲ ἀνθρώπος φθάνει κατ' αὐτήν τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς μορφώσεως αὐτοῦ· τὸ οὖς ἡδη τοῦ βρέφους, ὡς τὸ τοῦ ἀγρίου, ἀρέσκεται εἰς τὰς ἀπὸ τῶν κορδῶν κλαγγὰς καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν αὐλῶν φθόγγους, ὡς ἀρέσκεται καὶ ὁ ὄφθαλμός αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὸν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων, καίπερ μὴ κατανοοῦστος τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις· μέχρι τῆς βαθμίδος ταύτης ὑψοῦται καὶ τῶν ζώων ἡ ἀντιληφτὶς, ἔάν μαλιστα αὐξάνηται τὸ πρὸς τοὺς πήχους διαβέρον ὑπὸ αἰσθημάτων συνδεομένων αὐτῷ — ὑπὸ τῆς ἀντιληφτὸς λόγου χάρων τῆς μπτρικῆς προσκλήσεως πρὸς ὃ δρεψίν τῶν νεοσδῶν, ἢ τοῦ ἐρωτικοῦ δελέατος ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἀρρένων φύδικῶν — ταῦτα ὅμως πάντα ωὐκ ἀποτελοῦσιν ἔτι μουσικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ τὸ πολὺ στοιχεῖα πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἡ ἀληθὴς μουσικὴ αἰσθησίς στηρίζεται ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ συνδυάζειν, πῆτις ἀδιασπάστως τῷ λογικῷ συμπέψυκτε· ὅπερ μάλιστα καταφαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ τελείωσις τῆς μουσικῆς αἰσθήσεως βαίνει ἐκ παραλλῆλου πρὸς ἑτέρας τοῦ πνεύματος ἐκδηλώσεις, ἀπαιτούσας τὸν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπάτων τοῦ νοῦ λειτουργίῶν. Ἐντεῦθεν τὸ φαινόμενον τοῦ στενοῦ μεταξὺ μουσικῆς καὶ ποιήσεως συνεταιρισμοῦ, καθ' ὃν ἡ ποίησις ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς τὸ πρῶ-

τον εις τὸν ἐκτὸς κόσμον προχέεται ὑπὸ τῆς μουσικῆς ὁδηγουμένην, καὶ κατόπιν δὲ τὴν πλήρην καὶ εὐγενεστάτην ἐπὶ τῶν ψυχῶν δρᾶσιν αὐτῆς κατορθοῖ, ὡς λυρικὴ φωνὴ, μετὰ τοῦ ἄσματος. Ἐντεῦθεν τὸ ρυθμικὸν στοιχεῖον, τὸ εἰς πᾶν ποίημα ἀναποφεύκτως ὑπειδόν, ἐντεῦθεν ἡ χάρις, ἢν προστιθησιν εἰς τὰ ποιημάτα ἡ τῶν καταλήξεων ὅμοιότης, πάτις, μετὰ τοῦ ύσθμοῦ, ἀποτελεῖ τὴν τερπνήν ψυχαγωγίαν τὴν ἐκ τῆς τῶν ποιημάτων καλῆς ἀπαγγελίας, ἀπαιτούσης σύμμετρον καὶ ἀρμόζουσαν τῆς φωνῆς τροπίν, σχηματίζουσαν καὶ τὸ ἄσμα γέφυραν. — Ὡς δὲ ἐν τῷ ποιῆσαι, οὕτως εὐρίσκει ἡ μουσικὴ ἐν τῷ βίῳ γόνιμον πρὸς βλάστησιν γῆν, πανταχοῦ ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ βρῆθος τοῦ ψυχικοῦ πάθους, καὶ ὅπου διεγηγερμένη φαντασία συνανυψοῖ τὸν βίον μεθ' ἑαυτῆς· διότι ἐνῷ τὰ συνατθήματα τείνουσι πρὸς ἑκανόν, μεθ' ὅσης βιαίας ὁρμῆς ὁ νοῦς πρὸς παράστασιν τῶν ιδίων ιδεῶν, κορυφοῦται ἡ λαλία εἰς ἄσμα, ὥπερ ἐστιν ἡ τῷ ἀνθρώπῳ ἀρμόζουσα φυσικωτάτη μουσική, ἐκτελουμένη ὑπ' αὐτοῦ ὡς μουσικοῦ καὶ δι' αὐτοῦ ὡς ὁργάνου. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ἄσμα παρασυνάπτῃ καὶ ἀψυχον ὁργανον, σκοπεῖ κυρίως τὴν τοῦ ἀποτελέσματος ἐπίτασιν· διότι καὶ ἀπλῇ δι' ὁργάνων μουσικὴ ἐκτέλεσις συντελεῖ παρ' ἀγροτῷ, — μήπω ἀπολέσαντι τὴν εὐπάθειαν πρὸς διέγερσιν ιδίας δράσεως — εἴτε πρὸς μήμησιν τῆς ἐκτελέσεως διὰ τοῦ λάρυγγος, εἴτε πρὸς ἀντίστοιχον ύσθμικὸν κίνησιν καὶ μάλιστα πρὸς δρχησιν, δι' ἣς ἡ ἐνδόμυχος ψυχικὴ διάθεσις ἐκδηλοῦται.

Ἐξ αὐτῆς ἡδος τῆς ιδίας ψύσεως ὁδηγηθεὶς ὁ ἀνθρωπὸς εἰσῆγαγεν ἐν τῷ βίῳ τὴν μουσικὴν ὅπου ἂν ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ περιπάθεια σφροδρύνηται ή προτιθηται διέγερσιν βαθέων αἰσθημάτων παρ' ἐτέροις, διὸν ἐν ἔσοταῖς καὶ ἐν μάχαις, καταστῆσας αὐτὸν θεραπεύτριαν πάσσον περιπτείας τοῦ εὑμεταβλήτου βίου. Ἐνῷ δὲ κατὰ τὰς πλείστας τῶν χρήσεων τούτων καθέλκεται ἡ μουσικὴ ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, ἢν ὡς ἐλευθέρα τέχνη κατέχει, διελαύνει οὐχί· ἓπτον τὸ παρεχόμενον αὐτῇ ξένον στάδιον ἐν θυραίῳ, ἀναλάμπουσα μάλιστα ἐν δόξῃ αἰγλαπέσσῃ ὅταν πρὸς τὸν σύρανὸν προστρεπομένη, ὡς μουσικὴ λατρείας, συναπάγῃ ἐπὶ τῶν πτερύγων μεγαλοπρεπῶν σύριφνιῶν, μετὰ τοῦ μέλους, καὶ τὰς ψύχας τῶν ὑπ' αὐτῆς θεοληπτῶν καταστάντων εἰς τὰς βαθυμίας τοῦ θρόνου τοῦ δημιουργοῦ, ἡ δταν δι' ἀκατανοήτων καὶ ἀπροσδοκητῶν ἀποτελέσμάτων καταπλήττουσα, παρεμβαίνη εἰς τὸ δρᾶμα καὶ ἀνακόπτῃ τὰς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου περὶ ἑαυτοῦ, περὶ τῶν πρωτίστων ἀφορμῶν παντὸς γεγονότος καὶ πάσης πρᾶξεως καὶ περὶ τοῦ ἀναγνιθλέκτου καὶ ἀνωτάτου ἐκείνου κράτους τοῦ διπιθεν τῆς συμπλοκῆς γεγονότων καὶ πράξεων μακρόθεν διαλάμποντος καὶ ὅπερ αἱ μὲν λέξεις πρόνοια, αἴσα, εἰμαρμένη, ἀτη, ἐρινυνὲς ἀτελῶς σημαίνουσιν, ἡ δὲ μουσικὴ σύσσωμον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς σαρκοῦ. — Τις δὲ δύναται καθορίσαι μέχρι πόδου, αἱ κατὰ τοὺς μετέρρευσι χρόνους ἀνεκτίμητοι καταστᾶσαι λειτουργίαι τῆς μουσικῆς αὐται ἐν τῷ μέλλοντι εῖται ἀνάπτυχθονται;

Ἄξιον δὲ τυγχάνει ιδίας μνείας, ὅτι καθόσον ἡ

τέχνη αὕτη εἰς ἀναπτύξεως τελείωσιν προήγετο, κατὰ τοσοῦτον περιεβάλετο — καὶ καὶ πρὸ πολλοῦ — μυστηριώδη τινὰ χαρακτῆρα. Ὡστε γάρ πρὸς ἐντελῆ κατάληψιν τῆς ὅλης φύσεως καὶ τῆς ἀκηράτου δράσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν ψυχῶν, ἀπαιτεῖται λιαν λεπτὴ καὶ ἐπιτηδεία ὁργάνωσις τῆς ἀκοῆς, παρ' ὅλιγοις ἀπαντῶσα, ὡς εἰ διετήρει εἰς ἑαυτὴν ἡ φύσις τὸ προνόμιον τοῦ μετεῖν τὰ ἐποπτικὰ τῆς τέχνης τῶν τόνων εἰς τοὺς αὐτὴν οἰκειοτάτους.

Ἡ δὲ πρὸς τὸ ἐκ τῶν φύσιγγων καὶ τόνων θέλητρον εὐπάθεια τῆς ἀνθρωπίνης ἀκοῆς διαιροίνεται εἰς τοσοῦτον βαθμίδων πλῆθος, ὥστε ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι κλαγγάς μόνον ἐν τῇ μουσικῇ ἀκούοντες, πρὸς τὰς σχέσεις καὶ μεταβολὰς αὐτῶν ἐντελῶς ἀδιαφοροῦντες, καὶ ἐκ συντόμου ἔτι καὶ αἰώλου μουσικοῦ ἔργου ἀνίαν πάσχοντες, ἀναγκαζόμενοι ἵνα εἰς αὐτὸν τὸν προσδοχὴν ἐπιστήσωσιν. Ἐπὶ τῶν μέσων βαθμίδων τῆς κλίμακος ταύτης τῆς μουσικῆς εὐαισθησίας ἴστανται οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀνερχόμενοι ἔτι βαθμίδας τινὰς ἔταν μουσικήν μετέρχονται, εἴτε δργανόν τι μετά τινος δεξιόπτος κρούοντες, εἴτε κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης ἄσοντες. Εἰς τὰς ψύστας ὅμως βαθυῖδας ἔξικνονται εὐάριθμοι προνομοῦχοι φύσεις, ἀνδρες — γυναῖκες οὐχὶ πλέον — οὓς ἐνδόμυχος ὁρμὴ καὶ θεῖος ἐνθουσιασμὸς παροτρύνει πρὸς σύνθεσιν καὶ μελοποιίαν, ἡ — ἀνδρες καὶ γυναῖκες — πρὸς θαυμασίαν ἐκτελέσθεις δεινότητα εἴτε δι' ὁργάνων εἴτε διὰ τοῦ λάρυγγος. — Ἡ δὲ μεγάλη πληθὺς τῶν ἑρασμούπλων, οὓς πρὸς κοινὸν δρᾶσιν συνδέει μουσικῶν ἔργων τεχνικὴ ἐκτέλεσις, μὴ ἀρκουμένην συνήθως εἰς δι' τι μόνη ἡ μουσικὴ παρέχεται, ἐφιεται ἔτι πρὸς ψυχικήν τέρψιν καὶ ἀπόλαυσιν καὶ ἐτέρου στοιχείου, μεθ' οὐν ἡ μουσικὴ συγδυαζόμενη ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν ψυχῶν τὸ σύνολον τῆς παντοδυναμίας αὐτῆς. Τοῦτο ἔργονεύει διατὶ ἐπικρατοῦσι παρ' αὐτοῖς, προτιμῶμενα τῆς ὁργανικῆς τέχνης, τὰ ἄσματα μᾶλλον — ἐν ὁργάνων πορακρούσει — ἡ ἔτι μᾶλλον αἱ μουσικῶς ἐκτυλισθόμεναι δραματικαὶ περιπέτειαι. Τὸ διαβήδον αὐτῶν πρὸς τὸν ποιητικὸν ὑπόθεσιν, ης ἡ ἀντιληψις σαφῆς καὶ ἀναμφίβολος, ὑπερτερεῖ μὲν τοῦ μουσικοῦ διαφέροντος καὶ η μουσικὴ ὑποβιβάζεται παρ' αὐτοῖς εἰς θεράπαιναν, παρθένον ὅμως καὶ ποικίλων φαρμάκων καὶ θελγήτρων κατοχον, δι' δι' μαγνητίζουσα καὶ θεραπεύουσα καὶ πληγάς ιωμένη ἐπεκτείνει λάθρᾳ τὸ πέμπον αὐτῆς κράτος, ἔξανθρωπιζουσα καὶ ἐξευγενίζουσα αὐτοὺς· μάρτυρια δὲ τοῦ λόγου μου ἔστω ἡ ταχύτης μεθ' ης διαδίδοται μεταξὺ τοῦ λαοῦ κοῦφόν τι καὶ χάριεν μέλος καὶ ἐάν ἔτι ἡ ἐν τῷ ἄσματι ποιητικὴ ιδέα σύχι ἀρκούντως ἔμμουσδος.

Ἀναλάμπει δ' ἔτι μᾶλλον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ μῶν τὸ παρθενικὸν καὶ ἀγγὸν τῆς μουσικῆς κάλλος, ἐάν ἀναμνησθῶμεν ὅτι στερεῖται αὐτὴν παντὸς μέσου πρὸς γύμνωσιν τῆς πλησίης σεμνότητος. Συνδέεται μὲν ἐνίστε μετά τῆς χλιδῆς καὶ ἀκολασίας, μετά τῆς κουφότητος καὶ παρατολμίας καὶ μεθ' ἐτέρων τεράτων τῆς γῆς, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν οὐδέποτε ἐκφέρει τι κακόνθες. Τὸ αἰσχρόν παρίσταται δι' εἰκόνων, ποιημάτων, γλυφῶν, ὁργήσεων κτλ., ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦ μέλους, ὅπερ τὸ πολὺν ἱλαρότητα καὶ σκιῶμα καὶ ἐν γένει τὸ ἀφροδίτες τοῦ βίου μιμεῖται, ἀλλ' ἀντὶ

τούτου καὶ πρὸ πάντων τὸ σοβαρὸν καὶ ἐμβριθὲς τοῦ βίου, καὶ μάλιστα τὸ ἄλγος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· ἀλλ’ ἔὰν ἀμφότερα, γέλως ἢ δάκρυα, συμπλέκωνται κατὰ τὴν μύμοσιν μετὰ στοιχείων ἀντικειμένων τοῖς τὴν ἡθικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀξίαν, ἢ μουσικὴν παρακολούθει μέν, ἀλλ’ οὐδέποτε συμμετέχει τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν, διότι τὴν διαφωνίαν μόνην νοεῖ τοῦ κεκτημένην πρὸς σαφῆ παράστασιν τοῦ ἡθικῶς αἰσχροῦ, ποιεῖται ταῦτα κρησίν, ἐφ’ ὅσον ἀνέχεται αὐτὴν ἡ δυσαναρχεῖσθαι αἰσθησίς, ἵνα δι’ αὐτῆς μεταστήσῃ τὸ οὗς εἰς τὴν ἀναφεύκτον συμφωνίαν ήταν συνεχῆς διαφωνία ἐν τῇ ἀκοῇ παραμένουσα ἐστὶ τῇ μουσικῇ ἀντίθετόν τι, τελεία αὐτῆς ἀργονοίς· ἐντεῦθεν ἡ ἀρμοδιότης τῆς μουσικῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διαταραχθείσης ἀρμονίας τῆς ψυχῆς, ἢ ὡς φάρμακον εἰς ψυχικὸς ἀσθενείας πολλάκις θαυματουργήσασα, ἢ ἐν τῇ πάλῃ τῶν παθῶν διαταράξεις τοῦ πνεύματος προλαβούσα καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ψυχικῆς γαλήνης συντελέσασα. Διὰ ταῦτα προτιμότερα ἡ ἐκ τῆς μουσικῆς εὐθυμία πάσης ἐτέρας, ὡς μὴ εἰσάγοντα εἰς τὸν ψυχικὸν βίον διαταράξεις ἐξ ἀπερισκέπτου πυκνώσεως, εἰμὶν ὅσον καὶ ἐτεραι καὶ ἑαυτάς ἀγαθαὶ τῆς ψυχῆς κλίσεις, οἷον εὔποια, φιλοστοργία κτλ. ὅταν ὁ ἀνθρωπὸς ἀνευ μέτρου εἰς αὐτάς ἐκδίδωται.

Γνωστὸν δ’ ἀφ’ ἐτέρου ὅτι τὸ ἀπολύτως τοῦ ἡθικοῦ ἀγαθοῦ στοχάζεσθαι ἐκτρέπει τὰς τέχνας παντοιοτρόπως ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτῶν σκοποῦ. Ἀνεπαισθήτως δέοντος ἵνα αὐταὶ συντελῶσι πρὸς ἀγνισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο δὲ πράττει ἡ ἐμπνοὺς μουσικὴν, καὶ μάλιστα μετὰ τῆς ποιήσεως κεκραμένη, ἔὰν δι’ αὐτῆς εἰς τοὺς νόμους τοῦ καλοῦ ἀποβλέπωμεν. Ἀπλοῦν καὶ καλὸν ἥδιμα, μέλος τι παιδικὸν, ζωγονεῖ τὰ νεναρκωμένα ὄνειρα τῆς ἀποικιούμενης νεότητος, καὶ διὰ τῆς μαγείας ὀλίγων στροφῶν ἀναθάλλουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ γέροντος τὰ ἐφιβικά ρόδα, ἐφ’ ὃν ὁργίλαι θύελλαι καὶ λαίλαπες ἐπὶ ἡμίσυν αἰῶνα ἐπέπνεον, τὰ φύλλα αὐτῶν παρασύρουσαι καὶ τὰ ἀνθη μαραίνουσαι. Καὶ ἐθνικὴ μαλφύρια, συμψήνις τῇ ὑπάρξει, ἀκούομένη ἐν μεμακρυσμέναις χώραις, καὶ ἐν τῷ μέσῳ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἔξενου κόσμου, ἀφυπνίζει τὸν κατευγασθέντα πόθον τῆς προσφιλοῦς καὶ ἀτιμάτου μπτρικῆς ἀγκάλης καὶ ἀνεγείρει τὸν πολύτυπον καὶ ἱερὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἕρωτα. Ἰδού οἱ λόγοι δι’ οὓς μουσικὴν καὶ ποίησίς, ἐκ παραλλήλου ἰστάμεναι, ὑπερέχουσι τῶν λοιπῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ μὲν μουσικὴ ὡς ποίησίς ἀδριστος, δὲ ποίησίς ὡς μουσικὴ ὠδισμένη· ἡ μὲν ποίησίς τέχνη τοῦ πνεύματος, δὲ μουσικὴ ὡς τέχνη τῆς ψυχῆς· ἐκείνη ἀποτεινούμενη μᾶλλον πρὸς τὴν νόμον, αὐτὴ μᾶλλον πρὸς τὴν αἰσθησίν· συναρμότεραι δὲ νόσις καὶ αἰσθησίς ἀμοιβαίως διεγιρόμεναι συμπληροῦσι μάλιστα τὸ τέλειον ἐγώ.

Εἰσὶ δὲ καὶ τὰ μέσα, ὃν χρῆσιν ποιεῖται ἡ μουσικὴ, ἀρμοδιώτατα πρὸς παράστασιν τῶν ἀριστῶν ψυχικῶν αἰσθημάτων· καὶ στιγμαίων διαθέσεων, αἵτινες ἐκ τῆς ἀδιακόπου κινήσεως τῆς φαντασίας πυγάζουσαι, ἀνακλῶνται ἐν τῷ χαρακτῆρι ἀντιστοίχων κινήσεων τοῦ σώματος καὶ τῆς φωνῆς. Αἱ ιδέαι ἡμῶν κινοῦνται βραδέως ἢ ταχέως, νῦν μὲν ἀνευ σκοποῦ καὶ ἡρεμίας, περιθετεῖς ὡς ἐν παροξυσμῷ πλανώμεναι, νῦν δὲ πρὸς σαφῶς καθωρισμένον τέλος μετὰ βε-

βαιότητος καὶ δραστηριότητος προβαίνουσαι, νῦν μὲν εὐαρέστως καὶ ἀκόπως θελκτικά τῆς φάντασίας εῖδωλα διώκουσαι, τοῦ δὲ ἀτόνως καὶ διὰ μικρῶν βημάτων ὑπὸ θλιβερῶν ἀναυμήσεων μετὰ κόπου συρόμεναι. Πάντα ταῦτα μιμεῖται καὶ ἐκδηλοῖ, ἢ μελῳδικὴ τῶν φθόγγων μεταβολὴ, ἔξελισσουσα πρὸ τοῦ παρακολουθοῦντος τὰς μεταβολὰς ταῦτας ἀκροατοῦ τὴν εἰκόνα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ μουσιουργοῦ ἐντελέστερον καὶ ἀποτελεσματικότερον ἢ πάσης ἐτέρας τέχνης τρόπος, ἔξαιρομένης ἵσης τῆς δραματικῆς μιμήσεως τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ. — Μνείας δ’ ἄξιον ἐστὶν ὅτι δὲ δειγός Σταγειρίτης τοιαύτην περὶ τῆς δράσεως τῆς μουσικῆς ἐκτιθούσιν ἀντίληψιν· διατί, λέγων ἐν τοῖς Προδαλίμασιν αὐτοῦ, οἱ ὄνθυμοι καὶ τὰ μέλη φωνὴν οὐδέσσα πήθεσιν ἔουσε· οἱ δὲ χυμοί, οὐ, ἀλλ’ οὐδὲ τὰ χρώματα καὶ αἱ ὄδημαι· ἡ δὲ τί κίνησις εἰδίν, ὕσπερ καὶ αἱ πράξεις· οὐδὲ δὲ ἢ μὲν φωνὴν ἐνέργεια, ηθικὸν καὶ ποιεῖ οὐδός, οἱ δὲ χυμοὶ καὶ τὰ χρώματα οὐ ποιοῦσιν δύοις· καὶ ἀλλαχοῦ «Διατί τὸ ἀκουστὸν μόνον οὐθος ἔχει τῶν αἰσθητῶν; καὶ γάρ ἔὰν ἢ ἄνευ λόγου μέλος, δύμας ἔχει οὐθος· ἡ δὲ κίνησις ἔχει μονονούσι, ἢν ὁ ψόφος ημᾶς κινεῖ;» — Οὐ μόνον δὲ τὰ μουσικά, ἀλλὰ καὶ ἐτερακινήσεως εἶδον, ὄμοιως ἐφ’ ήμων δρῶντα, τὸν Ἀριστοτέλον δικαιοῦσι, καὶ μάλιστα εἴτε ὡς καταρράκτης εἴτε ὡς ὁκεάνειος κυματισμὸς διεγείρει ἐν ήμων τὸ κινδύμενον ὑδωρ συναισθήματα, τρόπον τινὰ πρὸς τὰ ἐκ τῆς μουσικῆς παρεμφερῆ. Ἐπὶ πολὺ καὶ πολλάκις θεώμεθα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τὰ προχωροῦντα οἰδηματα· η ρυθμικὴ αὐτῶν πρόσδος, η κατὰ μέρη ἀδιακόπως μεταβαλλομένη, διεγείρει ἐν ήμων ἴδιοτροπὸν συναίσθημα εὐαρέστου ψυχικῆς ηρεμίας ἀνευ ἀγίας, καὶ τὴν εἰκόνα ζωῆς ὑπερέθυνος ἐν σώματι ἐνρύθμιως καὶ καλῶς διηρθρωμένῳ· ἐνφ’ οἱ ἀπὸ γαλνιναίας θαλάσσης ποικιλή διπτική τέρψις ἐπὶ μικρὸν ψυχαγωγεῖ, τὰ δὲ μικρὰ κύματα, μετὰ βίας ἀλληλα διώκοντα, μᾶλλον ἐνοχλοῦσιν οὐδόν τέρπουσιν ημᾶς.

Μεταξύ δὲ ἐτέρων κινήσεων ὑλικῶν σωμάτων, η τῶν φθόγγων κίνησις διακρίνεται διὰ τῆς λεπτότητος καὶ εὔκολιας, μεθ’ οὓς ἀναδέχεται καὶ μιμεῖται τὰ ποικίλα τοῦ ηθούς εἶδον (κατὰ τὸν Σταγειρίτην)· διὰ ταῦτα εἰς τὴν μουσικὴν κυρίως ἀπόκειται η τῶν ψυχικῶν διαθέσεων παράστασις, ην αἱ λοιπαὶ τέχναι εἰμέσως ἐπιτυγχάνουσι, τὰς ἀφορμὰς μᾶλλον τῶν τοιούτων διαθέσεων ἔξεικονιζουσαι καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν πηγαζούσας πράξεις. Ὁ προφορικὸς λόγος, ὡς κίνησις, διαγράφει τὴν ἀφορμὴν τῆς διαθέσεως, εἰς οὐδὲν ἀναθέρεται καὶ τὸ αἰσθημα τὸ γεννηταν αὐτήν, η δὲ μουσικὴ αὐτὴν τὴν ψυχικὴν συγκίνησιν, τὴν ἀδιασπάστως μετὰ τοῦ αἰσθηματος συνδεομένην· διὰ ταῦτα πολλοὶ ἀκροαταὶ τοῦ αὐτοῦ ὁργανικοῦ μουσικοῦ ἔργου ιστοροῦσι λιαν διαφόρως τὰς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀκούσματος ψυχικὰς αὐτῶν ἐντυπώσεις, ἐξ ὅλως ιδίας ἐκαστός ἀντιληφεῖς· δτε δὲ ἐπιπολαίως περὶ τῶν πραγμάτων κρίνων χλευάζει αὐτοὺς ὡς φαντασιοκάπους, καίπερ κατ’ ἀνισόν βαθύδον δίκαιον ἔχοντας· διότι η μουσικὴ οὐτε ἐντυπώσεις οὐτε περιπτετεῖς διηγεῖται, ἀλλ’ ἀφελῶς ψυχικὰς διαθέσεις ἀπομιμεῖται, ἀς προσπαθῶν ἐκαστός τῶν ἀκροατῶν ἵνα ἐργονεύσῃ, ἀναθέρεται εἰς ἐκεῖνα τὰ περιστατικὰ τοῦ κοινοῦ βίου, ἀτινα ἐν τῇ ψυχῇ αὐ-

τοῦ συνήθως ὅμοια συναισθήματα διεγείρουσι καὶ ὅμοιας διαθέσεις ἐπιφέρουσιν. Οὐκ ἀπόρον δέ, ὅτι διάφορα αἰσθήματα, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, παρὰ διαφόροις ὅμοιας διαθέσεις καὶ ὅμοια αἰσθήματα διαφόρους διαθέσεις ἐπιφέρουσιν. Ὁ ἔρως λόγου χάριν ἔστι συναισθήμα, καὶ ὡς τοιοῦτο μουσικῶς ἀδιατύπωτον· ἀλλ' ἐκ τῶν ποικίλων καὶ λιαν μεταβλητῶν ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἑρωτικῶς κατειλημένου, ἢ μουσικὴν ἔστιν ἴδως ἵκανή ἵνα παραστῆσῃ τὸν πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπλετον ὀνειρῶδην αὐτοῦ πόθον· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ψυχικὴ διάθεσις προέρχεται καὶ ἐκ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ὅταν ἄρα μουσικὴ γηγενά τι τὴν τοιαύτην διεγείρῃ διάθεσιν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀντίφασις, ἐάν ὁ μὲν ἐκλαμψάντης αὐτὸς ἑρωτικοὺς διαγράφον πόθους, ὁ δὲ τοὺς πόθους εὐθεῖούς μανίας καὶ θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως.

Ἡ μελφοτὰ ἄρα ἔστι παραστασίς κινήσεως, ἡς ὁ ἀκροατὴς δέοντας ἵνα εὐχερῷς καὶ σαφῷς ἀντιλαμβάνηται, διεργατοῦται μόνον ἐάν τὰ βημάτα, ἢ ταχύτης καὶ τὸ μέγεθος τῆς κινήσεως ταύτης — καὶ ὑπὸ αὐτῆς τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως — δισιν ἀκριβῶς καταμετρήσιμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μελφοτὰ κίνησίς ἔστι μεταβολὴ δξύτητος ἐν χρόνῳ, ἀνάγκη ἵνα καὶ ἡ διάρκεια τοῦ παρερχομένου χρόνου καὶ τὸ ποσὸν τῆς κατ' δξύτητα ἀλλοιώσεως ἀκριβέστατα μετρῆται ὑπὸ αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ αἰσθητηρίου, διεργατοῦται, ἐάν καὶ κατὰ χρόνον καὶ κατὰ δξύτητα πρόσθιος συμβαίνῃ κατὰ βαθμίδας κανονικάς καὶ ἀκριβῶς ὡρισμένας. Ἐντεῦθεν ὁ μουσικὸς ὑσθμός, οἷονεὶ ὁ πῆχυς τοῦ χρόνου, ἀπαραίτητον καὶ οὐσιώδες στοιχεῖον πάσης μουσικῆς παραστάσεως· ἐντεῦθεν τὰ ποικίλα ἀλλ' ὡρισμένα διαγράμματα (διὰ τὴν ἀνθηρὸν νεωτέρων τέχνην δύο), ἐν οἷς οἱ τρεῖς τόνοι ἀποτελοῦσι τροῖς, ἀνίσους μὲν ἀλλ' ἀκριβῶς ὡρισμένους, πήχεις πρὸς μέτρον τῆς κατ' δξύτητα μεταβολῆς. Ὅταν ὁ ἀνεμος βιαίως πνέῃ, τὸ δὲ ὑψος τοῦ ἥχου συνεχῶς ἐπὶ τὸ δέκαν καὶ ἐπὶ τὸ βαρύν μεταβάλλεται, στερεόυμεθα παντὸς μέτρου πρὸς ἑκτίμησιν τῶν μεταβολῶν τούτων καὶ πρὸς σύγκρισιν τῶν ὑστέρων πρὸς τὰς προτέρας ἀντιλήψεις ἡμῶν, διὸ τὸ ἐντεῦθεν αἰσθητὸν ἀποβαίνει συγκεχυμένον καὶ δυσάρεστον· ἀλλ' ἐν τῷ διαγράμματι, τὸ οὖς ἡμῶν μετρεῖ διὰ τοῦ τόνου τὸ ὑψος, ὡς διὰ τοῦ ὑσθμοῦ τὸν χρόνον. Ἡ μεταξὺ ὑσθμοῦ καὶ διαγράμματος ἀναλογία αὕτη παρεπερηφθεῖ καὶ προμηνεύθη περίπου οὕτως ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων θεωρητικῶν τῆς μουσικῆς. — Ὅτι δὲ καὶ τὸ τρίτον μέσον, οὕτινος ποιεῖται ἡ μουσικὴ χρῆσιν, οἵτοι ἡ ἐν τῷ πολυφωνῷ ἐκτελέσθει συμφωνία, συνδέεται πρὸς τὰ δύο ταῦτα, ὡς προπογονούμενως εἶπον, διαφέρον αὐτῶν κατ' οὔσιαν, ταυτίζομενον ὅμως αὐτοῖς κατὰ τὴν μορφὴν ἐν τῇ ἀντιλήψει, ὡς δὲ υσθμὸς καὶ τὸ διάγραμμα, παρατρέχω μετὰ λύτης κατ' ἀνάγκην. Τοῦτο μὲν ἵνα μὴ ἐγώ αὐτὸς τὸ τοῦ χρόνου καὶ φθόγγου μέτρον ἀπολέσας ἀρρυθμός τις καὶ παράφωνος ὃν φωραθεῖ τοῦτο δὲ ἵνα μὴ διηγήσας ὑμᾶς εἰς τὸν μικρὸν ἀλλὰ θαυμασίως δαιδαλόεντα λαβύρινθον τοῦ ἀνθρωπίνου ὥρος, ἐν φάσιν τούτων τὸν διαδοκάλου τήβεννον καὶ ἐκληφθῶ ὑψὸν ἐν τῷ λα-

βυρίνθῳ τούτῳ Μιγώταυρος ἢ ἔτερόν τι θηρίον ἀπεχθὲς καὶ ἀποτρόπαιον.

Μικρὸν δ' ἔτι προχωροῦντες εἰς τὴν φύσιν τοῦ μουσικοῦ φθόγγου ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ τὴν ὑσθμικὴν κίνησιν ὡς ἀφορμὴν ὑπάρχειας, στενότερόν τι εἶδος συνδέσμου, ταύτοτητος δηλ. οὐ μόνον κατὰ μορφὴν ἀλλὰ καὶ κατ' οὔσιαν διότι πᾶς φθόγγος ἔξει ἐστὶ χρόνον ὡς παλμικῶν κινήσεων ἐλαστικῶν σωμάτων περιέρχεται· «Φθόγγος ἔστι υσθμοῦ αἰσθητοῖς· πᾶσα δὲ χρονὸν διὰ τοῦ ἔξει αὐτῆς φθόγγου ἀναγγέλλει εἰς τὸ οὔσι τὴν ὑσθμικὴν αὐτῆς κίνησιν.» Ἐντεῦθεν δὲ οὐ μεγάλη δύναμις τῆς τέχνης τῶν φθόγγων ἐπὶ τε τῆς ἀνοργάνου καὶ ἐπὶ τῆς ἐνοργάνου φύσεως. Τὸ ἐν ὑσθμῷ κινούμενον ἀθροίζει σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὃντα σύμφωνα πρὸς ἀλληλα — διότι μόνον τὰ σύμφωνα ἐν τῇ φύσει ἀθροίζονται — ὡς δὲ κωδωνοκρούστης, ὁ διὰ μικρῶν, σχεδὸν ἀφανῶν, ἀλλὰ ἐνρύθμῳ τάσεων καὶ χαλαρώσεων τοῦ σχοινίου συγκινεῖ ἐν τέλει τὸ ἀδρανές τῆς ἀρούρης ἄκχος, τὸν κώδωνα δηλ. πάσης μπτροπόλεως. — Πόσα ἄρα γε ἄκχοι ἀρούρης ὑπὸ τῆς ἰσοχρόνου καὶ ὑσθμικῆς κινήσεως τῶν χρονῶν μέχρι τοῦ νῦν συνεκινήθησαν; — Τὰ περὶ Ὀρφέως μυθευόμενα εἰσὶ φυσικῶς πράγματα. Τὰ συμπαγέστατα ταῦτα ἀδιάσειστα τῶν ἀψύχων, κίονες καὶ θόλοι, συνυχοῦσιν ὑποτρέμοντα, ἀμαρτιαὶς ἀκουσθῶσιν ἐν τοῖς ναοῖς οἱ αὐλοὶ τοῦ ὁργάνου· ὑπὸ συνεχοῦσις φωνῆς πλάκες παραθυρίδων συντρίβονται καὶ κάτοπτρα παχέα διασχίζονται· τοῖχοι καταρρέονταν, ἐν οἷς χρονῖαι ταθεῖσαι πρός δοκιμὴν πάλλονται. Ἐάν δὲ ταῦτα οὕτω παθαίνωνται, πολὺ μᾶλλον τὰ ἐμψύχα, ζῶα καὶ ἀνθρώποι, οὐ μόνον διὰ τῶν νεύρων τὸ εὐεργέθιστον, ἀλλὰ διότι τὰ θαυμασίων πεπλεγμένα ταῦτα νήματα — τὰ καλούμενα νεῦρα — ὡς χρονῖαι ἐν τοῖς μεθορίοις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τεταμέναι, διαβιβάζουσιν ἀθροίστικῶς τὰς ὑσθμικὰς δονήσεις αὐτῶν ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ εἰς τὸν ιδεατὸν κόδημον, μεθ' οὗ συνέχονται. Συνδονεῖται ἄρα ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν νεύρων τῆς αἰσθησεως, ὥστε πρὸς τοὺς φθόγγους, τοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ φύσει κραδασμῶν, ἀντιψωνοῦσι τὰ ἐνδόμυχα βάθον τῆς ἡμετέρας ὑπάρχειας, καὶ διεγείρεται οὕτως ἐν αὐτοῖς ἐκ τῆς συνυχησεως ἡ συμπαθεία πάθεια πολὺ ἐντελέστερον, ἢ δύο διὰ πάσης ἐτέρας ἐκ τῶν νεύρων προερχομένης ἀντιλήψεως. Ἡ μουσικὴ ἄρα καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς δρᾷ ἐπὶ τοῦ διπλοῦ τὴν φύσιν ἀνθρώπου διὰ τῶν στενῶν αὐτῆς πρὸς τὸν μυστηριώδην αὐτοῦ ὁργανισμὸν σχέσεων, συντελοῦσα, ὡς πολλὰ γνωστὰ ιστορικὰ γεγονότα βεβαιοῦσι, πρὸς ὑγείαν σώματος καὶ πνεύματος, καὶ χρησιμεύοντα ὡς φάρμακον νεύρων καὶ ψυχῆς, ἐάν παράγομενοις εἰς τὰς πληγὰς αὐτῶν ἐπιπάσσονται. Ὅθεις ὑπὸ αὐτῆς τιθασσεύονται, ἐλέφαντες καὶ ἵπποι πρὸς μάχας παρθρυμῶνται, οἱ μανία τοῦ Σαούλ κατευνάζεται, οἱ θιασοὶ τῶν βεβακχευμένων καὶ ἀνθρωποφάγων λατρευτῶν τοῦ Διονύσου ἀποπτύουσι τὰ θηριώδη ὅργα, ὥστε αἱ Μαινάδες λυσσαλέαι σπαράττουσι τὸν αἴτιον τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους αὐτῶν.

Ἄποδείξεως οὐ δεῖται, διτὶ ἡ ἀργυροδία τῆς μουσικῆς χρῆσις, οὐ μόνον εὐγενοῦς θυμητικὰς πρόξενος, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς δόκιμον ἐλευθέρων ἀγωγὴν καὶ

παιδευσιν ἐξόχως συντελεστική· διότι τέχνη τοιοῦτο κατὰ τὰ προηγούμενα ἀσκοῦσα κράτος ἐπὶ τοῦ πνεύματος, ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐκτὸς τοῦ ἀποτάτου σκοποῦ πρὸς ὃν ὡς τέχνη ἀποβλέπει, ἐπιβάλλεται ὡς προσφύεστατον ὅργανον πρὸς σκοποὺς καθαρῶς παιδαγωγικούς. Οἱ ἀρχαῖοι ἀνεκῆρυξαν τοῦτο μεγάλη τῇ φωνῇ. «Ο θεῖος Πλάτων ἐν Τιμαίῳ λέγει· «Ἡ δὲ ἀρμονία, ξυγγενεῖς ἔχουσα φοράς ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περιόδοις, τῷ μετά νοῦ προσχρωμένῳ Μούσαις, οὐκ ἐφ' ἥδονὴν ἀλογον εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γεγονοῦσαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοστον ψυχῆς περιόδον εἰς κατακόσμησιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ ἔνυμμαχος ὑπὸ Μουσῶν δέδοται· καὶ συθυμὸς αὖ, διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων ἐπιδεῖ γιγνομένην ἐν τοῖς πλειστοῖς ἔξιν, ἐπίκουρος ἐπὶ ταύτᾳ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδόθη· καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ· «Ἄρούν τούτων ἔνεκα κυριωτάτην ἐν μουσικῇ τροφήν, ὅτι γάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὃ τε ὁυθμὸς καὶ ἀρμονία, καὶ ἐρωμενόστατα ἀπετεῖται αὐτῆς, φέρει τε τὴν εὐσχημοσύνην καὶ ποιεῖ εὐσχημόνα, ἐάν τις ὁρθῶς τραφῇ· καὶ ἐν τοῖς Νόμοις· «Εἰς μὲν γράμματα παιδὶ δεκετεῖ σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς, λύρας δὲ ἄψαθαι τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἀρχεσθαι μέτροις ὃ χρόνος, ἐμμεῖναι δὲ ἔτερα τρία.....» Άλλα δημιῶν πρὸς ἀκροατάς, θεόθεν ἀξιωθέντας, κατανοεῖν, ὡς μυτρικήν, τὴν μελιτόδρομον γλώσσαν καὶ τὰ λεπτὰ διανοήματα τοῦ πρώτου τούτου ἐξόχου ἀνατόμου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰδότων ἄρα κάλλιον ἐμοῦ ὅτι τὰ συγγράμματα αὐτοῦ βρίθουσι τούτων χωρίων, ἐν οἷς τὰ οὐσιώδη περὶ μουσικῆς πραγματευόμενος συντάσσει ταῦτα ἐκ παραδόλησον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνατροφῆς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Εἰς τὰς σοφάς δὲ αὐτοῦ περὶ τῆς μουσικῆς γνώμας προστίθεται πολλαχοῦ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

«Ἐκτοτε δὲ διὰ πασῶν τῶν ἐποχῶν τῆς ιστορίας τῆς μουσικῆς, καὶ διὰ μέσου τῶν ιστορικῶν θεατῶν μέχρις ἡμῶν, ἡ μάθησις αὐτῆς θεωρεῖται οὐσιώδες στοιχεῖον τῆς ἐλευθέρας ἀγωγῆς παρὰ τοῖς πεπονιτισμένοις. Διὸ παιδαγωγοὶ κατὰ θύσιν συνιστῶσιν αὐτὴν, ὡς ἐπιτιθειότατον ὅργανον πρὸς ποικιλον προκοπὸν καὶ βελτίωσιν τῆς νεότητος, δεομένης κατὰ νόμον ἀπαράγραφον ἀρμονικῆς διαθέσεως τῆς ἀρδαῖς ψυχῆς, διαρρυθμίσεως τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀφῆς, ἀσκήσεως τῆς ἀκοῆς, ἵνα ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἥχων διακρίνῃ τὰς διαστάσεις τοῦ χώρου, τὸ βάρος καὶ ὑψὸς τῶν φθόγγων, τὸν μικρὸν ἢ μεγάλον τοῦ χρόνου διάσκειαν, καὶ ἀπαρτισθῇ οὕτως εἰς ἀμοιβαῖον ἐπίκουρον τῆς ὁράσεως πρὸς ἀκριβῆ τοῦ κόσμου ἀντίληψιν καὶ μόρφωσιν σαφῶν πρωτῶν ἐννοιῶν. Άλλα καὶ ἔτερα, μᾶλλον ἐπιπόλαια πλεονεκτήματα, δωρεῖται ἡ ἀσκησις τῆς τέχνης ταύτης. Τὸ δέδειν, λόγου χάριν, ἔξομαλίζει καὶ ἔκμαλάσσει τὸν λάρυγγα, ἐπιφέρει ὄρα εὐφωνίαν καὶ καλλύνει τὴν τεχνικὴν ἀπαγγελίαν, ἡ εἰς ἐμπνευστα τινα ὅργανα ἐμφύσησις ἐνισχύει τοὺς πνεύμονας καὶ εὐρύνει τὸ στέργον, ἡ κροῦσις ἐντατῶν τινων αὐξάνουσα πάντοτε τὴν θυσικὴν χάριν, προκαλεῖ ἐνίστε κυνήσεις συντελούσας πρὸς παθῶν ἰσιν. Ο θόσην δηποτε κεκτημένος μουσικὴν ἀσκησίν εὐχερῶς μετέχει τοῦ ἐργού συλλόγων μουσικῶν, δι' οὗ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐξωραΐζεται, ἡ βία τῶν ψυχικῶν σαθῶν μετριά-

ζεται, τὰ ἡδεα τοῦ βίου πληθύνονται, καὶ ἀνθεῖ καὶ προκόπτει ἡ ψυχοτρόφος εὐθροσύνη, ἀνευ πολλῆς δαπάνης· μνηστέον ἔτι δι τὸ μουσικός καὶ ὁ ψάλτης, πανταχοῦ ὄντες εὐπρόσδεκτοι, ταχέως ἐν τῇ ἔνεη προσκτῶνται φίλους, ὡς κατέχοντες τὸ πάσας τὰς καρδίας μαργενον θέλγητρον, καὶ ὡς λαλοῦντες τὴν γλώσσαν, ἢν ἐννοοῦσι πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάντες οἱ λαοί.

Ἐνεκα τῶν ιδιοτήτων αὐτῆς τούτων ἀπέδη ἡ μουσικὴ ἀνέκαθεν μᾶλλον δημοτικὴ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τεχνῶν. Ως ἀμέσως μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχασα, ἀπαντῷ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ τῆς ἀγριας καταστάσεως, μετ' αὐτῶν ἀπ' αἰώνος εἰς αἰώνα προοδεύσουσα καὶ τελειούμενη καὶ ὑπὸ πάσις τάξεως αὐτῶν ἀσκούμενη καὶ τιμωμένη. Ιστορικαὶ παραδόσεις μαρτυροῦσιν ὅτι προηγήθη τῆς ζωγραφικῆς, τῆς πλαστικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ποιήσεως, καὶ ὅτι οὐ μόνον θην, οἷον τὸ Ελληνικόν, βωμούς εἰς τιμὴν διασήμων μουσικῶν τοῦ μύθου ἀνήγειραν, ὡς ἡμίθεους αὐτούς λατρεύσαντα, καὶ τὰ ὄντα τῶν ιστορικῶν μουσικῶν, καὶ κατ' ἐλάχιστον ἔτι εἰς τὴν πρόσοδον τῆς τέχνης συντελεστῶν, πρὸς ἀΐδιον εὐγνωμοδύσουν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους παρέδωκαν, ἀλλὰ καὶ λαοῖς τῆς Ἀσίας, καὶ νῦν ἔτι, εἰς μνῆμην τῶν μουσικῶν αὐτῶν πανηγυρίουσι, δημόσια μνημεῖα πρὸς τημὴν αὐτῶν ἐγείρουσι καὶ περὶ τοὺς τάφους αὐτῶν συναγειρόμενοι ψάλλουσι τὰ μουσικὰ ἔργα τῶν ἀποικομένων διδασκάλων τῆς τέχνης, πρὸς συντηρησόν τοῦ ἀρχαίου καὶ εὐγενοῦς κατ' αὐτούς ήθους τῆς μουσικῆς συνθέσεως. Εκδρψψθισσαν δὲ τελος αἱ εἰς τοὺς μουσικοὺς ὑπὸ τῶν λαῶν ἀπονεμηθεῖσαι θίκαιαι τιμαι κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰώνα ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ, πήτις οὐ μόνον ζῶντας τοὺς πλειστους τῶν διασήμων αὐτῶν μουσιουργῶν ὡς εἰεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος ἐτίμησεν, οὐ μόνον εἰς δόξαν αὐτῶν θανόντων ἀγάλματα ἀγήγειρε καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν ἐστεφάνωσε, καὶ ἐορτάς καὶ πανηγύρεις κατὰ τὰς ἐπετείους αὐτῶν μετὰ προσημιας καὶ εἰλικρινοῦς ὑπὲρ τῆς τέχνης ἐνθουσιασμοῦ ἐτέλεσεν, ἀλλὰ καὶ διμετρον φόρον εἰς αὐτούς, ὡς εἰς βασιλεῖς καὶ κυριάρχας, προφρόνως τελεῖ εἰς χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν. Δημόσια ταμεῖα συντηροῦσιν ἀκαδημίας τῆς τέχνης καὶ θέατρα, καὶ πᾶς ιδιωτικής, εἴτε εἰς μελόδραμα, εἴτε εἰς αἴθουσαν συναυλίας εἰσερχόμενος, τελεῖ φόρον ὑποτελοῦς εἰς τοὺς μεγάλους τῆς τέχνης αὐτοκράτορας. Αναλογισθῶμεν ἔτι τὰ δαπανώμενα ποσά εἰς ἀγοράν καὶ διόρθωσιν ὁργάνων καὶ βιβλίων μουσικῶν, εἰς πληρωμὴν διδάκτρων, εἰς ἔξοδα φωτὸς καὶ ἀμαξῶν χάριν τῆς μουσικῆς γινόμενα, καὶ δημολγήσωμεν ὅτι δὲ ἐλαφρός ζυγὸς τοῦ εὐμενοῦς τούτου δεσπότου ὑπεδούλωσε κατὰ τὸν ἡμετέραν ἐποχὴν πάντα ἀξιοῦντα ὅτι ἐξεπολιτίσθη.

Ἀκριβῶς δὲ εἰς τὴν εὐμένειαν αὐτῆς ταύτην ὀφείλει ἡ μουσικὴ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ βασιλείου αὐτῆς καὶ τὸν ὑπὲρ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς ἐπικράτησιν. Ιλαρὰ καὶ εὐπροσήγορος τοὺς πάντας πολιτογραφεῖ, μὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἀνισον πέτρον τῆς διανοτικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ τὰς χάριτας αὐτῆς ἀναλόγως πρὸς ἐκεῖνο ἀπονέμουσα. Εἰς τὸν ὑστάτον δὲ αὐτῆς σκοπόν, τὸν τοῦ ἔξαγγισμοῦ, ὡς πᾶσα τέχνη ἀποκλεπτούσα, δαγκνεύει ἀδιακρίτως πάντας διὰ τῆς μετρι-

χίού αὐτῆς φωνῆς, καὶ δι' ἀνθηρῶν μελῳδιῶν τὰ δάτα αὐτῶν περιφέρασα, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ βραχὺ τοὺς ἀνηλεεῖς θορύβους καὶ ἀσιγήτους πατάγους τοῦ βίου οὕτως ἀποτρέψασα, ἐγκαθίστησιν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸν ἐκ τῆς ἀρμόνιας εὐθροσύνην καὶ καράν, ἵνα πάντας, κοινωνούς τούτων γενομένους καὶ διὰ τῆς κοινωνίας ταύτης ἀδελφούς, ἀνυψώσῃ ἐπὶ τῶν αἰθεροπόρων αὐτῆς πτερύγων πρός τὰ δάματα τοῦ κοινοῦ πατρός, καὶ μακρόθεν αἰνιγματωδῶς καὶ ὡς ἐν ἑσπότερῷ προαποκαλύψῃ εἰς αὐτούς τὸν καράν τῶν ἀγγέλων, καὶ διεγείρασα τὸν πόθον τῆς ἀπολαύσεως αὐτῆς καὶ κρατύνασα οὕτως εἰς ἐγκυρτέοντιν, δόνηγήσῃ αὐτούς εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τὴν πάλην, δι' ὃν ἡ καράν ἔκεινη κερδαίνεται. ἀρμοδίως προαλειθέντας δύως στεφανηφόροι ἐπ' αὐτῶν προκύψωσιν.

Καὶ πῶς οὖ; — Ἡ ἐν τῇ μακαριότητι τοῦ μετὰ θάνατον βίου αἰωνία εὐθροσύνη ἐστίν ἀπλλαγμένη πάσης μορφῆς καὶ εἰδους, διότι ἐνώπιον τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐδεὶς ὑψίσταται ὑλικὸς περιορισμός· πρὸς ἐκεῖνην λοιπὸν τὸν εὐφρόσυνον παρεμφέουσι τὰ ἐκ τῆς μουσικῆς παρηγορα συναίσθηματα, ὡς ἐκ τῆς ἀστριστίας αὐτῶν πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰ εἰς πάσης ἑτέρας καλῆς τέχνης προκαλούμενα! Μη δὲ τυχὸν ἐκλαβότε με ὀνειροπολοῦντα καὶ κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν τὸν οὐδιώδη τῆς μουσικῆς ἔκφανσιν παρεμπινεύοντα! — Ἀκούσατε τὸν ὄπατον τῶν ἐπὶ γῆς δημηουργῶν, τὸν τὰ μύχια μυστηρία τῆς τέχνης τοῦ μέλους καὶ τῆς ἀρμονίας ἐκ τοῦ φιθύρου τῶν δαφνῶν τοῦ Ἐλικδόνος καὶ ἐκ τοῦ κελαρυμοῦ τῆς Κασταλίας ἐνωτισθέντα, τὸν ἀθανάτον θεολιονεπέ, δι' επισημοτάτων σαλπίγγων, ἐν τῷ γιγαντείῳ ἐκείνῳ οἰκοδομήματι τῆς ἐννάτης συμφωνίας, τὴν οἰκουμένην σύμπασαν καλοῦντα πρὸς κατάληψιν τοῦ βαθέος νοῦματος τῆς περιφύμου φόρης τοῦ Schiller εἰς τὸν Χαράν. Ὁ κραταιός οὔτος τῆς φαντασίας δυνάστης καὶ τιτάν ἐν καλλιτέχναις, καταληφθεὶς ἐκ τῆς ἐν τῇ φόρῃ τοῦ λυρικοῦ ἀληθείας, ἢν ἡ οὐρανία μουσικὴ τέχνη προσωρίσται ἵνα τελειώτερον τῆς ποιησίας ἀποδώσῃ, ἐνεπνεύσθη τὸν θεόπεμπτον ἔκεινην ἐμπνευσθιν, δι' ἣς μελοποιήσας τὸν ὕδην, πύρφράνθη ἐκ προοιμίων τὴν αἰωνίαν εὐθροσύνην, ἐναγκαλιζόμενος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ προτείνων πρὸς αὐτῶν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τοῦ φιλανθρώπου χειλους διὰ χορικοῦ ἄσματος καταπληκτικῆς δράσεως, καὶ ἐρμηνεύων δι' ἀγγελικῶν ἀρμονιῶν τὴν ὑπαρξίαν τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανίων ἀψίδων πατρός, ἵνα κατὰ τοὺς πόθους τῆς καρδίας αὐτοῦ καταστήσῃ πάντας μετόχους τῆς ὑπερτάπτης ταύτης καὶ ἀληθοῦς εὐδαιμονίας.

Τοιαύτης λοιπὸν τῆς μουσικῆς τέχνης οὕσης καὶ τοσαῦτα ἐπαγγελλούμενης, ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν φύσιν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν ἐξευγενισμὸν τῶν λαῶν βαίνουσα, καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν σημαίνουσα. Ἄξιοι δὲ δικαίων στεφάνων κηρύσσονται οἱ εἰς τὸν πρόσδοτον καὶ ἐπίδοσιν αὐτῆς συντελοῦντες, εὐεργετικῶτατοι εἰς τὸν ιδίαν πατριδα ἀποδαίνοντες, ὡς τὴν κηλίδα τῆς ἀγριότητος δι' αὐτῆς ἀπονίπτοντες καὶ διὰ τοῦ γνωρίσματος τῆς ἡμερότητος αὐτῶν ἐξωραΐζοντες. Οἶος καὶ διαμούσητας τοῦ πονηροῦ, διὰ τοῦ παραπομποῦ τοῦ μουσικοῦ πνεύματος

κύριον μέλημα ἔχων, καὶ τὸν μουσικὸν ἀναστροφὴν τῶν ιδίων ἑταίρων πρὸς διακόσμησιν τοῦ παρ' ὑμῖν τεχνικοῦ χάους τελειῶν. — Τὸ σκότος τοῦ χάους τούτου ἐν πυκνόν, καὶ ἡ ἀνύσσος ἐφ' ἣς ἐπέκειτο βαθεῖα καὶ χαίρουσα, ὅτε ἐπεφάνησαν φωτιζόντες, διὰ τῶν χαροποιῶν ἀκτίνων τῆς πρωτης πούσης, οἱ νεαροὶ οὗτοι πρόδρομοι τῆς μελλούσης ἡμέρας, τονίσαντες σὺν τῇ αὐγῇ, ὡς ἀπόδοντες πρωιναῖ, καὶ τὸ ἐωθινὸν αὐτῶν ἥσμα. Ἐπίσιμων! Ἡ ἀνατολὴ προδαίνει· τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ κατακλύζει τὸ ὁδόδροπον φῶς! μετ' οὐ πολὺ ἀναθρώσκει ἡ ζωογόνης ὄψης τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χροῦ τῶν Ιλαρῶν παρθένων· καὶ γενήσεται ἡμέρα, (ὅποια ἐν ποτε πρὸ ἐτῶν δισκηλίων πρὶν ἡ αὐτίνη ἐπιτικάσθη διάμετνος νυκτιφεροῦς βάσκανος πτέρυξ). Ἰδού καὶ πάλιν παρ' ὑμῖν ἡ βασικεία τῶν Μουσῶν ἀγγέλλεται! Βούης κηρύσσει τοῦτο διὰ λιγείας σύριγγος καὶ ἐπτατόνου λύγας.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΣΗΝ.

Παρατίθεμενα ἔδει τὸ ποίησιν ἀληθῶς ἐνέγκον ἐλεγεῖον, ὅπερ ὁ ἀληθῆς ποιητὴς καὶ Ἀγ. Παράστης ἐπεμψε τῇ διευθύνσει ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς:

Αθηναί, 11 δεκαεπτίου 1893.

Ἄξιότιμε φίλε.

Εὐγνώμων πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν τοῦ μακρύτου Δημητρίου Σκυλίτσην. Ἐγράψα πρὸς αὐτὸν ἐλεγεῖον, ὅπερ σᾶς παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσῃς εἰς τὸν Πανελλήνιον Νεολόγον ὑμῶν.

Δὲν τὸ ἐδόμεοντα εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι μὲ φαίνεται ὅτι εἰς τὸν Πόλιν ἐπρεπε νὰ δημοσιευθῇ . . .

Ἐάν νομίζετε καὶ ὑμεῖς ὡς ἐγώ, τὸ δημοσιεύετε εἰς τὸ φύλλον σας. Δέχθητε τὴν ἐκ τῶν προτέρων εὐγνωμοδύνην μου.

Πρόθυμος φίλος σας

Α. Παράστης.

Θὰ τὸν ξεχάσουνε οἱ φίλοι, θὰ τὸν ξεχάσουν συγγενεῖς. Σὲ λίγο δὲ θενάθηκεται, ἣν ἔζησε καὶ αὐτίς, κανείς . . .

"Ἐτούτοις δὲ κύρσας βασιλεύει ἀγάριστη λησμονησία!

Κερί καλέντας δὲν ἀνάφτει σὲ γκρεμισμένη ἐκκλησιά.

Χαρά τούτης ηγετού πού πεθάνει καὶ ἔχει τὸ μνήμα του κερί.

Τοῦ Παρνασσοῦ ἔνα λουλούδι, πού δὲν τὸ πέρνουν οἱ καιροί

Γιὰ τὸ μεγάλο του πατέρα, πού γνώρισα ἔνα καιρό,
Καὶ γιὰ τὸ καρδιακό του ἀδελφό, φιλῶ τὸ μαῦρό του σταυρό.
Θυμάται ἡ εὐγνωμοσύνη . . . τὴν μνήμην ἔχει τοῦ τηγανίσια,
Σὰν τὸ λουλούδι, ὅπου ἔχει τὸ τύλλα του τὴν μαρωδιά!
Καὶ ἐγώ θυμούμαι τὸν πατέρα καὶ γιὰ τὸ τέκνο του πονῶ,
Τὸ ἀδελφό του πούνται τὸ τέλεα καὶ μὲ τὸ δάκρυ τὸ θρηνό.